

Inventarisatie effecten coronacrisis op duurzame energiesector

26 maart 2020

Doorwerken aan een schone energievoorziening, ondanks de coronacrisis

Door de coronacrisis komen veel projecten in de duurzame energiesector stil te vallen. Ook komen nieuwe projecten in gevaar, doordat de vergunningverlening vertraging oploopt. Dit blijkt uit een inventarisatie van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie onder haar leden. Om de klimaatdoelen te kunnen blijven halen, ook met deze crisis, stelt de NVDE oplossingen voor, om op een veilige manier door te kunnen blijven werken aan de energietransitie.

Gevolgen van corona voor de energietransitie: een inventarisatie

Het coronavirus heeft ingrijpende gevolgen, in de eerste plaats voor onze gezondheid en de zorg, en daarnaast voor onze hele economie. De sectoren die werken aan het verduurzamen van onze energiehuishouding worden ook geraakt. Dat is zorgelijk omdat de acute crisis van vandaag zo ook gevolgen heeft voor het bestrijden van de 'langzame crisis': die van klimaatverandering.

De NVDE heeft geïnventariseerd wat de stand van zaken is rondom lopende projecten en rondom beleidsprocessen, zoals planologische procedures en verduurzaming door particulieren en zakelijke klanten. Uit de inventarisatie onder tientallen bedrijven in de duurzame energie- en mobiliteitssectoren blijkt dat veel is stilgevallen.

Circa twee op de drie bedrijven hebben lopende projecten die stilliggen en portefeuilles die opdrogen, zowel groot- als kleinschalig. Dit kunnen bedrijven niet lang volhouden. De helft verwacht een omzetsdaling van 20% of meer; een kwart verwacht zelfs een omzetsdaling van 40% of meer. Dit zijn de verklaringen die worden genoemd:

- Grootschalige projecten, bijvoorbeeld voor zonne- en windenergie, liggen om veiligheidsredenen stil: vanwege zorgen om besmetting kan het project niet worden uitgevoerd.
- Ook financiële redenen worden genoemd. Er leven zorgen over de betaling, het is moeilijker om projecten gefinancierd te krijgen en de opschaling van bedrijven (bv scale-ups) is ook moeilijker financieerbaar. Het ontbreken van materialen is soms ook een knelpunt. Zo zijn er bijvoorbeeld zorgen over de toelevering van zonnepanelen. Ruim driekwart van de panelen komt uit China en ook voor veel andere onderdelen van duurzame technologie is China een zeer belangrijke toeleverancier.
- Personeel wordt ook genoemd als knelpunt. Bijna de helft van de bedrijven heeft of krijgt problemen met te veel of te weinig personeel, deels veroorzaakt door reisbeperkingen. Bij veel grote projecten wordt er gewerkt met gespecialiseerde teams uit het buitenland. Dat komt nu stil te liggen.
- Bij de verduurzaming van huizen en kantoren of de aanschaf van een elektrische auto, dreigt veel vraag weg te vallen: klanten hebben nu andere prioriteiten. Vanwege de genomen maatregelen is het nu ook vaak niet mogelijk om in huizen van particulieren te werken, bijvoorbeeld voor woningisolatie, installatie van warmtepomp, zonnepanelen, laadpaal of slimme meter. En op bedrijfsdaken kan soms niet geïnstalleerd worden omdat het hele bedrijf inmiddels tijdelijk dicht is.

Bijna de helft van de respondenten ziet als knelpunt dat overheidsprocessen, zoals vergunningsprocedures worden stilgelegd. Ruim een kwart constateert dat de processen voor een Regionale Energiestrategie (RES) worden stilgelegd. Sommigen ervaren knelpunten doordat werkzaamheden van de Raad van State stilliggen. Meer dan de helft van de respondenten vreest dat de vertraging in de beleidsprocessen meerdere maanden gaat kosten. Ruim de helft van de respondenten voorziet grote tot zeer grote problemen bij het uitvoeren van participatieprocessen met omwonenden.

Dat alles betekent dat er extra maatregelen nodig zijn om de klimaatdoelen uit het klimaatakkoord te halen en te voldoen aan de verplichtingen voor 2020 voor CO₂-reductie en duurzame energie. Nederland heeft hierin helaas geen 'buffer': ook voor de coronacrisis liet de analyse van PBL al zien dat er veel gebeurt maar dat er toch extra maatregelen nodig zijn. De NVDE stelt daarom dit eerste pakket aan oplossingen voor, om door te kunnen blijven werken aan de energietransitie.

Laat goede projecten doorlopen

Onze eerste zorg ligt bij het dóór laten lopen van goede projecten en initiatieven. De belangrijkste punten daarbij zijn:

- Het is lang niet altijd nodig om projecten om veiligheidsredenen stil te leggen: vaak kan er met de nodige extra aandacht goed gewerkt worden zonder besmettingsgevaar. Ook kunnen er afspraken worden gemaakt over werken zonder aanwezigheid van iemand van het bedrijf waarbij een project gerealiseerd wordt. Het belangrijkste hierbij is een constructieve instelling: hoe zorgen we dat het wél kan? Het zal enorm helpen als het aangekondigde Protocol 'Samen veilig doorwerken' van BZK en I&W er zo spoedig mogelijk komt, om een eenduidig en helder signaal aan de markt te geven over de voorwaarden waaronder er veilig gewerkt kan worden.
- Er zijn genoeg goede projecten die ook in de huidige periode voldoende zekerheid hebben. Projecten onder de SDE hebben bijvoorbeeld een vrijwel zekere cashflow en zijn daarmee recessie-bestendig. Tal van investeringen blijven voor zakelijke en particuliere klanten rendabel, mede dankzij maatregelen uit het klimaatakkoord. De verduurzaming van een woning of bedrijfspand levert vaak meer op dan geld op de bank. De overheid kan met haar inkoopmacht het goede voorbeeld geven en ook zakelijke en particuliere klanten aanmoedigen om door te gaan met opdrachten. Het is van groot belang om een onnodige 'kopersstaking' te voorkomen.
- Benut de crisis als kans. We kunnen werk naar voren halen, met name zaken die normaal zorgen voor veel overlast in de omgeving, zoals het open leggen van de straat voor kabels voor netverzwaring of buizen voor de aanleg van een warmtenet. Ook grootschalig transport, bijvoorbeeld voor de aanleg van windmolens, levert nu veel minder overlast op dan normaal.

Sector zoekt mee naar oplossingen

Uiteraard willen we als sector bijdragen aan het oplossen van knelpunten. Dat betekent onder andere:

- Allereerst zet de sector zich zeer in om de betrouwbaarheid van de energievoorziening in stand te houden, juist nu. Dit is cruciaal om alle sectoren hun werk te kunnen laten doen.

- Uiteraard zal de sector inzetten op veilig doorwerken, door heldere afspraken met opdrachtgevers, zodat de veiligheid van beide partijen geborgd blijft. We zullen het aankomende Protocol Samen veilig doorwerken dan ook snel gaan toepassen, in samenwerking met onze opdrachtgevers en -nemers.
- We kunnen concreet aanwijzen welke gespecialiseerde teams uit het buitenland onmisbaar zijn voor projecten, zodat grensoverschrijdend verkeer tot een minimum beperkt wordt.
- Participatie van omwonenden is en blijft belangrijk. NVDE-leden pakken de uitdaging op om dit online én laagdrempelig te helpen organiseren.

Gerichte acties overheid

Het noodpakket aan maatregelen van de overheid wordt zeer gewaardeerd. Dit helpt te voorkomen dat bedrijven acuut in de knel komen. De duurzame energiesector heeft een aantal specifieke noden met een rol voor de overheid:

- Het is van belang dat beleidsmatige processen zoveel mogelijk doorgaan, zoals reguliere vergunningverleningen, maar ook het werk aan de Regionale Energiestrategieën (RES) en warmtevisies. Regio's en gemeenten hebben aangegeven deze processen zoveel mogelijk door te laten gaan en dat steunen wij. Het is ook belangrijk om in die plannen terughoudend te zijn met extra eisen voor duurzame energieprojecten: de afspraken in het klimaatakkoord staan, maar extra eisen voor bijvoorbeeld financiële participatie zijn zeker nu onverstandig.
- De overheid kan de vraag op korte termijn helpen aanjagen door kredietmogelijkheden uit te breiden en renteloos te maken, onder andere met leningen voor energiebesparing, opwekking van duurzame energie en elektrisch vervoer. Dit kan bijvoorbeeld via de energiebespaarlening van het Nationaal Energiebespaarfonds. Dit helpt om de investeringsdrempel weg te nemen, waarbij de investering vervolgens leidt tot structureel lagere maandlasten.
- Een andere optie is om de BTW op arbeid tijdelijk te verlagen, terug naar 6%. Dit maakt arbeidsintensieve dienstverlening goedkoper. We hebben er groot belang bij om mensen in deze sector te houden, omdat er in principe sprake is van een groot tekort. Arbeid is een belangrijke kostenpost van de verduurzaming van woningen. Zo blijven mensen investeren in hun woning.
- Ook de financiering van startups en scale-ups verdient aandacht. Juist nu is het belangrijk dat onze economie zich blijft vernieuwen. Veel van de maatregelen uit het noodpakket van de overheid zijn gekoppeld aan bankfinanciering. Nieuwe partijen hebben die veelal niet en zijn afhankelijk van andere vormen van financiering, die nu mogelijk ook opdrogen. Een oplossing is om met zachte directe leningen te gaan werken, om zo te investeren in de economie van de toekomst. Dit kan bijvoorbeeld via InvestNL.
- Sommige projecten zullen desondanks door de coronacrisis later worden opgeleverd. Om onnodige uitval van projecten te voorkomen dient wat ons betreft de realisatietermijn voor afgegeven subsidiebeschikkingen (zoals in de SDE) langer te worden gemaakt voor projectontwikkelaars die nu buiten hun schuld vertraging oplopen.

- Mocht Nederland richting een lockdown gaan, dan moeten ook essentiële onderdelen van de duurzame energievoorziening op de lijst met vitale processen staan. Denk aan duurzame stroomproductie, duurzame warmtenetten, inclusief geothermie en productie en transport van biomassa, en (snel)laadpunten voor elektrische auto's, naast de traditionele tankstations.

Iedereen kan bijdragen

Het terugdringen van het Corona virus dient nu voorop te staan. De betrouwbaarheid van de Nederlandse energievoorziening is een belangrijke voorwaarde om dat te kunnen doen. De verduurzaming daarvan blijft even noodzakelijk. Veel van de algemene economische noodmaatregelen helpen ook bedrijven in deze sector. Daarnaast zijn er specifieke maatregelen nodig om te zorgen dat bedrijven zoveel mogelijk door kunnen – en om te zorgen dat de energietransitie doorgaat en verder versnelt. Dit biedt ook kansen om economie en werkgelegenheid te versterken. Dit is des te belangrijker omdat de coronacrisis naar verwachting een zaak van lange adem wordt. De situatie verandert nog elke dag. Daarom zal NVDE dit onderzoek in april herhalen. Naar verwachting is dan duidelijker welke extra maatregelen nodig zijn.

Methodologie

De NVDE heeft een digitale enquête uitgezet onder haar leden. Deze enquête is op donderdag 19 maart geopend. De resultaten zijn tot en met dinsdag 2 maart verzameld. Zo'n vijftig leden hebben de enquête ingevuld. Daarnaast heeft de NVDE telefonisch en per mail informatie uit de sector verzameld. De NVDE heeft gevraagd naar de gevolgen van de coronacrisis voor de korte en middellange termijn, uitgesplitst naar grootschalige projecten, kleinschalige projecten en beleidsprocessen.

De uitkomsten zijn dus niet gebaseerd op uitgebreid wetenschappelijk onderzoek maar vormen een snelle eerste indicatie. De NVDE denkt dat dit een goed beeld geeft van de issues en mogelijke oplossingen.